

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-110>

УДК 130.2

Поліщук Р.М.

Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського

НАЦІОНАЛЬНИЙ СПОРТ ЯК НАВЧАЛЬНИЙ КУРС ТА ЙОГО СВІТОГЛЯДНО-ФІЛОСОФСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ

Анотація. На початку XXI ст. ускладнилися соціально-культурні процеси, з'явилися нові цивілізаційні «виклики»: інформаційні, екологічні, релігійно-етнічні, національні і глобалізаційні. Філософія зосереджує свої дослідження на пізнанні людини, її біосоціальної природі в системі культури. Сучасна цивілізація в значній мірі перетворює навколишнє середовище, соціальні інститути та саму людину. У зв'язку з цим, тіловиховання та спорт можна осмислювати не тільки як джерело суспільних нововведень, але і як засіб перетворення самої природи людини як суспільного індивіда. Зрозумілим стає прагнення виявити потенціал соціальних інститутів суспільства, пов'язаних з відтворенням його фізичної культури, знайти її внутрішні резерви і нові можливості ефективного управління соціокультурними процесами. В процесі розширення соціалізації різноманітних суспільних груп, увагу привертає феномен національного спорту, який має свою історію і актуалізацію, підкреслює питання вибору – людського єднання, змагання чи конкуренції. У зв'язку з цим навчальний курс «Національний спорт» стає одним з пріоритетних напрямків загального розвитку тіловиховного, спортивного та соціально-філософського знання, в теорії і практиці соціально-культурної діяльності сучасної людини.

Ключові слова: спорт, спортивна культура, національний спорт, традиційний спорт, тіловиховання, філософія спорту.

Polishchuk Rostislav

Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Bobersky

NATIONAL SPORT AS A EDUCATIONAL COURSE AND ITS WORLDVIEW AND PHILOSOPHICAL SIGNIFICANCE

Summary. At the beginning of the 21st century, socio-cultural processes were complicated, and new civilizational "challenges" appeared: information, environmental, religious-ethnic, national and globalization. Philosophy focuses its research on the knowledge of man, his biosocial nature in the system of culture. Modern civilization is largely transforming the environment, social institutions, and man himself. In this regard, physical education and sport can be conceived not only as a source of social innovation, but also as a means of transforming the very nature of man as a social individual. It becomes clear the desire to discover the potential of social institutions of society related to the reproduction of his physical culture, to find its internal reserves and new opportunities for effective management of socio-cultural processes. In the process of expanding the socialization of various social groups, attention is drawn to the phenomenon of national sport, which has its history and actualization, emphasizes the issues of choice – human unity, rivalry or competition. It is known that traditional forms of physical activity and education are cultivated in national sports. Therefore, there is reason to believe that sports culture is not only an essential part of preserving customs, social habits, rituals and folk traditions, but also one of the factors in the development of the ethnic consciousness of the people. The country's national sport not only defines the culture, traditional ideas and beliefs of the country, but also reflects its people at the global level. It is considered especially important and significant for the state or cultural region, because it contains a part of national memory and promotes the spirit of national and cultural identity. In this regard, the training course "National Sport" becomes one of the priority areas of the general development of physical, sports and socio-philosophical knowledge, in the theory and practice of socio-cultural activities of modern man. The synthesized data from different scientific fields should help us to form a holistic picture of the concept of "national sport" and to outline its worldview meaning, which is the main purpose of this research.

Keywords: sport, sports culture, national sport, traditional sport, physical education, sport philosophy.

Постановка проблеми. Звичайно ж, тема обговорювалась науковцями не одноразово, але, на жаль, продуктивних досліджень за цією тематикою, а також дій з боку Міністерства освіти України не було. Проте, вже у 2017 році Верховна Рада ухвалила закон "Про внесення змін до Закону України "Про фізичну культуру і спорт" (щодо визнання національних видів спорту). За дане рішення проголосували 227 із 351 народного депутата, зареєстрованих в сесійній залі. Законом визначено на законодавчому рівні поняття національних видів спорту: "національні види спорту – види спорту, засновані на національно-культурних традиціях України" [9]. Це дало серйозний поштовх для наукових

досліджень у галузі наук фізичного виховання та спорту, а також спровокувало цікавість з боку філософії, соціології та культурології та ініціювало виформування навчального курсу «Національний спорт».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Філософські дискусії про спорт, його національний аспект та його значення малодосліджені на теренах України. Проте, варто згадати докторів філософії, котрі розробляють дану проблематику, а саме Ібрагімова М.М. [4; 5] та Білогур В.Є. [2], а також дослідника Завальнюка О.В. [3] та філософів Коваленка А.І. й Джуня В.В. Більше опрацьоване питання філософії спорту зарубіжними дослідниками, навіть засноване від-

повідне товариство. Варто згадати китайських дослідників BAI Jin-xiang [11], Huang Ling, Zhou Meifang та англійських David Rowe and Geoffrey Lawrence [12]. Вчені розкривають багато соціокультурних аспектів, пов'язаних зі спортом, ці дослідження узагальнюють певні дані про традиційний спорт. На нашу думку, для розуміння ролі спорту в житті сучасного суспільства буде доцільно розглянути досягнення різних наукових сфер, зокрема – етноантропології, філософської антропології, філософії культури, культурології, історії тіловиховної традиції. Власне, синтезовані дані з різних наукових сфер повинні допомогти нам сформувати цілісну картину про поняття «національний спорт» та окреслити його світоглядне значення, що і є головною метою даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. 1.1. Спорт та спортивна культура. Сучасне життя надзвичайно насичене різноманітною інформацією та отримує відтінок стрімкого потоку, постійної зміни, потребує осмислення своїх витоків та їх значення у побудові ціннісної орієнтації людства. Важливе місце у цьому процесі посідає культура як «екзистенційна скарбниця» людської цивілізації, адже вмщує у собі всі буттєві смисли (як загальнолюдські так і національні). Однією з чільних структурних частин культури є тіловиховна традиція та спорт. Навіть більше, виформовується поняття спортивної культури, означення якої ми подаємо нижче.

Спортивна культура – це позитивне ціннісне ставлення соціального суб'єкта (індивіда, соціальної групи або суспільства в цілому) до спорту [10, с. 17–21]:

– діяльність і її результати по осмисленню, збереженню і розвитку тих різновидів, сторін, функцій, компонентів спорту, які даним суб'єктом оцінюються як найбільш важливі, значущі, тобто розглядаються як цінності;

– на основі такої оцінки формуються ідеали, смисли, символи, норми, зразки поведінки і т.п., які регулюють всю його діяльність і соціальні відносини в сфері спорту, визначають їх характер і спрямованість.

Згідно з таким розумінням спортивна культура включає в себе різні соціальні явища, пов'язані зі спортом:

- якості та здібності людини;
- емоційні реакції;
- знання, переконання, інтереси, потреби;
- різноманітні форми діяльності;
- її кошти, механізми і результати;
- певні типи поведінки і пов'язані з ними ідеали, норми, правила, санкції;
- соціальні інститути, відносини, процеси та ін.;
- ідентифікацію (як особистісну, соціальну так і національно-культурну);
- етнонаціональні прояви.

Також варто надати власне визначення. **Спортивна культура** – це напрацьовані в суспільстві цінності, соціальні процеси і відносини, що складаються/виформовуються в процесі розвитку спорту як феномену загальносвітової культури (Полицук Р.М.).

Варто відмітити, що спорт стає дедалі складнішим феноменом, а активний інтерес до спорту виявляє все більша кількість людей. А це, у свою

чергу, означає, що частка впливу тіловиховання і спорту на становлення особистості людини та цивілізації загалом постійно зростає.

Сучасний спорт, в основі якого складний суперечливий характер, є носієм неоднозначних проявів і проблем. В даний час однією з важливих проблем стає формування і розвиток світової культури, яка б ефективно запроваджувала позитивні зміни, прищепила людям розуміння важливості здорового способу життя, екологічної зрілості, толерантного ставлення до окремої національної культури. Пильної уваги в цьому плані заслуговує спорт, оскільки він отримує все більш широкий розвиток, залучає в свою сферу і приковує до себе увагу мільйонів людей нашої планети.

Власне тому, варто аналізувати спорт як органічну частину культури, особливу сферу виявлення та порівняння досягнень людей, обґрунтувати його роль у розвитку особистості та людської цивілізації. У сучасному світі спорт являє собою багатоаспектний соціокультурний феномен, що впливає та взаємодіє з різними сферами соціального життя (політика, економіка, культура, освіта) та суспільством в цілому.

Можна констатувати, що в Північній Америці і Західній Європі виникла вся необхідна академічна інфраструктура спорту у вигляді відповідних асоціацій, спеціалізованих видань, навчальних програм. Для осмислення спорту в основному використовують поняття змагання, суперництво, боротьба. Так, Л. Лубишева, розглядає спорт «як результат спільної діяльності і взаємодії людей [7, с. 3]; як унікальний соціальний інститут розвитку, поширення і освоєння культури рухової діяльності людини і людства. Загально визнано пов'язувати спорт з суперництвом, змагальністю, під якими розуміється боротьба між людьми, між людиною і природними явищами або людини з собою» [7, с. 30]. Проте, змагання та досягнення високих результатів не єдине, що може бути цікавим у феномені спорту. Для соціальної філософії ключовим у визначенні поняття є і те, що спорт може бути «засобом і формою виявлення соціального визнання вищих психічних і духовних здібностей індивіда й команди; у ньому поєднуються поряд із змагальною функцією різностороннього розвитку спортсменів, виховання і підготовки їх до життєвої практики; евристичні, оздоровчо-рекреативні, естетичні, економічні, видовищні, тобто функції, властиві йому перш за все як соціокультурному явищу» [7, с. 30].

Власне, на такий методологічний парадокс, на нашу думку, вказав ще П'єр Бурдьє: є масова культурна практика, якою займаються мільйони, але соціальне знання не вміє з нею працювати. Причини цього парадоксу французький соціолог бачив в розриві двох світів – світу тілесності і світу знання. Спортсмени презирливо ставляться до теоретиків, а інтелектуали вважають проблеми тілесного другосортними. Тому будь-яка спроба теорії проникнути в сферу, де працює тілесність, нелегітимна з точки зору обох світів [14, р. 94]. І все ж поступово спорт і інші тілесні практики відвоювали собі місце в якості «нормальних» предметів соціально-гуманітарного аналізу. Вже давно з'явилися серйозні роботи, що демонструють, що в разі спорту мова йде не

просто про черговий формі дозвілля, а про механізм формування тіла модерну (сучасності).

Взагалі, прийнято розрізняти поняття «спорт» у професійному і соціально-філософському сенсах. Поняття «спорт» у першому випадку – це спортивне змагання. Під спортивним розуміється змагання, яке відбувається не в звичайних життєвих ситуаціях, а в особливих, штучно створених, умовних ситуаціях. Вони створюються для того, щоб забезпечити гуманізацію суперництва, додати йому людиновимірності. В ідеалі, така організація спортивного суперництва передбачає створення для суперників рівних умов, дотримання певних правил, розробку інших заходів, покликаних забезпечити здоров'я і гідність особи учасників змагання, об'єктивної оцінки їх якостей і здібностей.

Поняття «спорт» у соціально-філософському сенсі має більш широкі обрії та світоглядно-філософське значення. Воно характеризує цілий комплекс соціокультурних явищ, що формуються з розвитком феномену спорту: наприклад інститути і рухи, що займаються його пропагандою.

Так, А. Лук'янов і Н. Мазов, розглядають спорт як соціально-ціннісну систему: «Спорт представляє собою не просто явище, яке дане в реальності, а те, що рефлексивно конструюється, яке можна визначити як самостійну форму взаємодії, що відрізняється за своєю будовою, реалізацією та оцінкою від повсякденних побутових інтенціональних дій. Ще одну можливість визначення сутності спорту як соціально-ціннісної системи пропонує соціально-філософська інтерпретація, яка, спираючись на процеси диференціації, особливо на яскраво виражену негомогенність сучасного спорту, виділяє чотири «моделі спорту». Критеріями розмежування тут виступають різні поєднання змінних величин, що визначають структуру цих моделей та впливають на процес їх формування» [8, с. 172].

Першою є так звана *експресивна модель спорту* як соціально-ціннісної системи, для якої характерні такі нормативні показники, як «задоволення», «радість», «колективні дії» тощо. Наступною є модель спорту, орієнтована на змагання, – *«модель змагання»*, для якої найвищими цінностями виступають змагання, досягнення, перемога і т. д. Якщо «експресивна модель» до певної міри розвивається як протиположна повсякденній дійсності, протистоячи їй, то в моделі, орієнтованій на змагання, відбиваються ціннісні норми, що визначають повсякденний побут людей. Відповідно до третьої *«комерційної моделі»* спорт є свого роду шоу, видовищем. Спортивні видовищні заходи за останні десятиліття зазнали бурхливого розвитку і настільки глибоко ввійшли в суспільне життя, що соціально-ціннісна система спорту вже не мислиться без них. Не лише періодично влаштовані крупні міжнародні змагання (наприклад, Олімпійські ігри, футбольні чемпіонати й ін.) роблять сильний психологічний вплив, залучаючи мільйони людей, але й значно скромніші за своїми масштабами національні змагання викликають величезний інтерес суспільства. Великий спорт, до того ж уміло рекламований засобами масової інформації, для більшості людей став постійним ціннісно-значимим супутником життя. Нарешті, четверта

«функціональна» модель спорту виходить з того факту, що всі цінності виводяться людьми з реальних умов їх життя. Функціональні властивості предметів розкриваються і призначаються суб'єктом у процесі практичного використання предмета. У цьому контексті й існує функціональна модель спорту, що підкреслює інструментальний характер спорту і спортивної діяльності [8, с. 172–174].

А от В. Барабанова вважає, що «спорт може бути розглянутий як своєрідна форма задоволення потреб людини в самопізнанні, або ж, спорт можна охарактеризувати як спосіб осягнення людиною себе, саморозкриття або як платформу для самовизначення і самоствердження людини. Спорт визначається як спосіб виявлення меж людиновимірності, а саме, гранично виражених природно даних і культурно модифікованих тілесних властивостей індивіда, можливостей його оперативного інтелекту, специфічних психічних характеристик (перш за все волі, завзятості, наполегливості, терпіння), деяких моральних якостей (наприклад, почуттів відповідальності, обов'язку, товариства – особливо якщо мова йде про командні види спорту)» [1, с. 81, 82].

Ми ж, у нашому курсі, будемо розглядати феномен спорту в його тривимірному значенні, тому будемо використовувати наступні дефініції:

– *Спорт* – комплекс соціальних явищ, що складаються на основі спортивних змагань, спеціальної підготовки до них, специфічних міжлюдських відносин і поведінкових норм, що складаються в процесі цієї підготовки і участі в змаганнях; спеціальні соціальні інститути (клуби, школи і т.д.), що займаються пропагандою спортивного суперництва, його організацією і підготовкою до нього.

– *Спорт* – універсальна форма рекреації, один з найважливіших засобів самоствердження.

– *Спорт* – це соціокультурна практика, специфічно людська діяльність, яка виражає світоглядні традиції в таких модусах буття, як простір, час, рух, становлення; окремий вид практичної діяльності людини та узагальнена модель тенденцій функціонування тіловиховної культуротворчої діяльності (Поліщук Р.М.).

Характеризуючи спорт як феномен сучасної культури, не можна залишити поза увагою суперечливість оцінок щодо його ролі в житті суспільства. Одні дослідники стверджують, що спорт – передумова розвитку особистості і соціального прогресу. Спорт – це вираз культурних досягнень людей. Тому для нього характерно те, що і для інших культурних досягнень. Інші автори заявляють, що змагальні ситуації негативно позначаються як на конкретній особистості, так і на соціальних відносинах [6, с. 119].

На нашу думку, спорт у всіх вищезазначених дефініціях сприяє розвитку особистості та суспільства загалом. Проте, звичайно, як і кожний феномен сучасності має свої проблеми та недоліки. Концепція автора полягає у тому, що, насамперед, варто ставити акцент на людиновимірності спорту, на виборі позитивних аспектів його функціонування. Адже, вагомим чинником вектору розвитку спортивної культури є саме людський вибір – наші бажання, сподівання та прагнення.

1.2. Визначення «Національного спорту». *Предмет, мета та завдання курсу.* Звичайно, що кожен навчальний курс, як і кожна нова наукова галузь, повинен мати свою понятійну базу чи термінологічний каркас. Тому відразу варто надати кілька дефініцій:

Національні види спорту – види спорту, засновані на національно-культурних традиціях.

Національні види спорту – види спорту, які виникли на території локальних етнокультурних спільнот, що відтворюються при підтримці національної держави на її території. Термін використовується тільки на пострадянському просторі (часто в китайській спортивно-науковій літературі), в світовій практиці використовуються визначення «традиційні ігри і змагання», «народний спорт» (folk sport).

Національний спорт – вважається невід'ємною частиною культури тієї чи іншої нації. Деякі види спорту є фактично (не встановлені законом) національними видами спорту, наприклад баскетбол в Естонії; інші – де-юре (встановлені законом) національними видами спорту, так як капоейра у Бразилії. Відповідно до такої класифікації, *національний вид спорту* – це спорт чи гра, яка вважається невід'ємною частиною культури нації. Деякі види спорту є національними видами спорту встановленими законодавством країни, а інші вважаються національними видами спорту за рахунок своєї популярності (наприклад футбол у багатьох країнах).

Предметом осмислення даної дисципліни є сукупність тіловиховних форм, взаємовідносин людей у національній та світовій культурі, їх ціннісний зміст і значущість; процеси, які допомагають чуттєвому пізнанню дійсності та викликають почуття гідності за свою націю/культуру; історія та значення національних видів спорту, їх популяризація.

Метою викладання навчальної дисципліни «Національний спорт» є формування у студентів розуміння системи цінностей, поглядів, норм поведінки людей в певній культурі, засвоєння студентами основних теоретичних положень та формування систематизованих знань з теорії національних видів спорту.

Процес вивчення дисципліни «Національний спорт» спрямований на формування наступних спеціальних компетенцій: здатність використовувати ціннісний потенціал національної системи тіловиховання для формування основ здорового способу життя, інтересу та потреби до регулярних занять фізичними вправами і спортом, посилення національної ідентифікації суб'єктів.

1.3. Національний спорт та його світоглядне значення. Після короткої довідки про курс «національний спорт» варто підкреслити значення національних видів спорту для окремої культури так і людської цивілізації загалом.

Спорт дуже важливий для збереження тіла та розуму здоровим і придатним до життя: дає нам енергію і силу, що допомагає в побудові особистості; за своєю суттю змушує нас навчитися вирішувати складні ситуації та передбачає підтримку здорового психічного та фізичного стану; також розвага як для гравців, так і для глядачів; дуже популярний у всьому світі, хоча популярність спорту може відрізнятися залежно від регіону.

Національні види спорту – це види спорту, що історично склалися в етнічних групах населення, які мають соціально-культурну спрямованість і розвиваються в межах національно-культурного утворення.

Національні види спорту зародилися в процесі соціокультурної діяльності народів і з самого початку стали являти собою об'єктивно-існуючі засоби фізичного виховання. З розвитком національної культури народів з'явилася потреба здійснювати свої дії в більш емоційній формі – в формі змагань та суперництва (в силі, спритності, витривалості, тактиці і т.п.). Безперечно, що на формування самобутніх видів спорту великий вплив спричинили природні, кліматичні, виробничі та інші особливості, в тому числі і етнічні.

Спорт виформувався як одна з ігрових практик людства. Удосконалення форм організації фізичної культури сприяли генезису національних видів спорту корінних народів. Виникнувши в глибині століть як невід'ємна частина способу життя древніх народів, вони пережили тривалу еволюцію і відродилися в новій якості в наш час. Відмінною рисою національних видів спорту є їх прикладний характер, що виробляється в процесі багатоговікової практики, органічний зв'язок з соціокультурною діяльністю. Національні змагання, засновані на потужних глибинних коріннях, будучи плоттю і кров'ю народної культури, користувалися великою популярністю і незважаючи на труднощі, наполегливо пробивали собі дорогу.

У кожній народності свої особливості національних видів спорту, продиктовані не тільки традиційними працею і побутом, а й темпераментом народу, природними та історичними особливостями. Національні види спорту сприяють зміцненню здоров'я, розвитку морально-вольових і фізичних якостей, надбанню навичок, необхідних у професійному й повсякденному житті. Це, здебільшого, види спорту, які вважаються важливими та значущими для своєї культури.

Національний вид спорту – це спорт або гра, яка вважається внутрішньою частиною культури нації. Різноманітні нації ототожнюються зі своїм прапором, їх національними гімнами, національними птахами та тваринами, національним костюмом, своєю національною мовою та, звичайно ж, з національним спортом. Як і всі інші категорії, щоб визначити націю, спорт також займає своє місце в національній системі. Всі «великі» нації світу проводять різноманітні змагання та мають свої види спорту, які для них – національна гордість, і тому вони визначають головне місце у списку спорту, якому вони надають перевагу. До прикладу, можна спостерігати за тими спортсменами, які мають честь стати національним представниками країни.

Національний спорт країни не тільки визначає культуру, традиційні ідеї та переконання цієї країни, але також відображає її народ на світовому рівні. За тисячі років людської культури та цивілізації численні види спорту розвивалися в різних частинах землі.

Національні види спорту вважаються для держави чи культурного регіону особливо важливими і типовими. Вони часто мають давні традиції та сприяють національно-культурній ідентичності. У розмовній мові цей термін та-

кож використовується просто для особливо популярних видів спорту, як, наприклад, футбол у багатьох країнах. Таким чином, термін "національний вид спорту" може збігатися з назвою "Volkssport" (народний чи популярний спорт). Популярний вид спорту практикує велика кількість мешканців. Багато національних видів спорту не обмежуються одною країною. Особливо це стосується випадків, коли колоніальні держави експортують вид спорту, який особливо популярний у країні походження в інших країнах (наприклад хокей у Пакистані).

Висновок. Кожна країна має власний національний спорт, який вважається невід'ємною частиною культури нації. У деяких країнах національні види спорту, безумовно, є найпопулярнішими, але вони, передовсім, є спортом

або іграми, важливими для історії або культури країни.

Відомо, що в національних видах спорту культивуються традиційні форми фізичної активності та виховання. Тому є підстави вважати, що спортивна культура є не тільки суттєвою стороною збереження звичаїв, соціальних звичок, обрядів і народних традицій, а й одним з факторів розвитку етнічної самосвідомості народу.

Крім того вивчення етнічних фізичних вправ та ігор народів підводить до висновку про те, що національні види спорту мають практичний сенс, бо містять в собі соціокультурний потенціал, який допомагає розвивати не тільки силу, спритність, швидкість, без яких життя у тих чи інших умовах просто немислиме, а й волю, почуття справедливості, національну гордість.

Список літератури:

1. Барабанова В.Б. Спорт как проекция культурных смыслов. *Философия права*. 2007. № 2. С. 81–84.
2. Білогур В.Є. Філософія спорту: теоретико-методологічний контекст. Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2014. 264 с.
3. Завальнюк О.В. Людина як суб'єкт і об'єкт спортивної діяльності. *Нова парадигма*. 2014. Вип. 125. С. 107–118.
4. Ибрагимов М.М. Философия спорта как новый антропологический проект. Київ: Изд-во НУФВСУ «Олімпійська література», 2014. 296 с.
5. Ибрагимов М.М. Сова Минерви і Аполлон: філософське есе про спорт. Київ: ТОВ «НВП» Інтерсервіс, 2013. 320 с.
6. Ласкене С. Возможности анализа спорта как социального феномена. *Социологические исследования*. 2007. № 11. С. 117–125.
7. Лубышева Л.И. Социология физической культуры и спорта. Москва: Издательский центр «Академия», 2001. 240 с.
8. Лукьянов А.В. Спорт как социально-ценностная система. *Философия и общество*. 2008. № 2. С. 172.
9. Про внесення змін до Закону України "Про фізичну культуру і спорт" щодо визнання національних видів спорту. *Legislation of Ukraine*. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-Viii?lang=en> (дата звернення: 20.04.2020).
10. Столяров В. И. Понятие и формы спортивной культуры личности. *Вестник спортивной науки*. 2009. № 6. С.17–21.
11. Bai Jin-xiang Carrying Forward Chinese Traditional National Sport, Enriching Modern Sports Treasury of the World-A Comment on Study of Traditional National Sport. *Journal of Beijing University of Physical Education*. 2001. P. 5–7.
12. David Rowe and Geoffrey Lawrence, 'Beyond National Sport: Sociology, History and Postmodernity'. *Sporting Traditions*. 12(2). 1996. P. 3–16.
13. Eichberg, Henning Folk sports and traditional games, Europe. *Sports around the World: History, Culture, and Practice*. ed. / John Nauright; Charles Parrish. Vol. 2 Santa Barbara, California: ABC-Clio, 2012. p. 304–312.
14. Polishchuk R. Philosophical-anthropological and socio-philosophical vision of sport. *European philosophical and historical discourse*. 2019. № 3. P. 93–100.

References:

1. Barabanova, V.B. (2007). Sport kak proekciya kul'turnyh smyslov [Sport as a projection of cultural senses]. *Filosofiya prava*, vol. 2, pp. 81–84.
2. Bilogur, V.Ye. (2014). *Filosofiya sportu: teoretyko-metodologichnyj kontekst* [Philosophy of Sport: Theoretical and Methodological Context]. Dnipropetrovsk: Akcent. (in Ukrainian)
3. Zavalniuk, O.V. (2014). Liudyna yak subiekt i obiekt sportyvnoi diialnosti [Man as a subject and object of sports activity]. *Nova paradyhma*, vol. 125, pp. 107–118.
4. Ibragimov, M.M. (2014). *Filosofiya sporta kak novyj antropologicheskij proekt* [Philosophy of Sport as a New Anthropological Project]. Kyiv: Izd-vo NUFVUSU «Olimpijs'ka literatura». (in Russian)
5. Ibragimov, M.M. (2013). *Sova Minervi i Apollon: filosofov'ke ese pro sport* [Owl of Minerva i Apollon: Philosophy essay about sports]. Kyiv: TOV «NVP» Interservis. (in Russian)
6. Laskene, S. (2007). Vozmozhnosti analiza sporta kak social'nogo fenomena [The possibilities of analyzing sports as a social phenomenon] *Sociologicheskie issledovaniya*, vol. 11, pp. 117–125.
7. Lubyshcheva, L.I. (2001). *Sociologiya fizicheskoy kul'tury i sporta* [Sociology of Physical Culture and Sports]. Moskva: Izdatel'skij centr «Akademiya». (in Russian)
8. Lukyanov, A.V. (2008). Sport kak social'no-cennostnaya sistema [Sport as a social value system]. *Filosofiya i obshchestvo*, vol. 2, pp. 168–174.
9. Legislation of Ukraine (2017). *Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro fizychnu kulturu i sport" shchodo vyznannia natsionalnykh vydiv sportu* [On Amendments to the Law of Ukraine "On Physical Culture and Sports" on recognition of national sports]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-Viii?lang=en> (accessed: 08.03.2020).
10. Stolyarov, V.I. (2009). Poniatie i formy sportyvnoy kul'tury lichnosti [The concept and forms of sports culture of personality]. *Vestnik sportyvnoy nauki*, vol. 6, pp. 17–21.
11. Bai Jin-xiang (2001). Carrying Forward Chinese Traditional National Sport, Enriching Modern Sports Treasury of the World-A Comment on Study of Traditional National Sport. *Journal of Beijing University of Physical Education*. 01(04):5–7.
12. David Rowe and Geoffrey Lawrence (1996). "Beyond National Sport: Sociology, History and Postmodernity", *Sporting Traditions*, vol. 12(2), pp. 3–16.
13. Eichberg, H. (2012). Folk sports and traditional games, Europe. In J. Nauright, & C. Parrish (Eds.). *Sports around the World: History, Culture, and Practice*, vol. 2, pp. 304–312. Santa Barbara, California: ABC-Clio.
14. Polishchuk, R. (2019). Philosophical-anthropological and socio-philosophical vision of sport. *European philosophical and historical discourse*, vol. 3, pp. 93–100.